

Gádorosi Vass István (1962–1965)

Hogy került a Kollégiumba?

Ehhez bizonyára hozzájárult, hogy másodéves koromra már eléggé ismert voltam a bölcsész karon, és talán azon kívül is. Alig voltam három hónapja az egyetemen, amikor 1960 decemberében már megjelent első irodalmi kritikám a Tiszatájban. Rendszeresen részt vettem a Tiszatáj rendezvényein, felszólaltam irodalmi vitákon, és – ami szintén számíthatott – jól teljesítettem a szemináriumokon és a vizsgákon. A felvételem körülményeiről nem sokat tudok mondani, nem emlékszem, hogy lett volna felvételi vizsga, bizonyára nem is volt. Úgy rémlik, egyszer csak szóltak, hogy van lehetőség bekerülni az Eötvös Kollégiumba, adjak be egy önéletrajzot, meg talán felvételi kérelmet. A Kollégiumról persze tudtam korábban is, többek között onnan, hogy volt egy évfolyamtársam, akinek egy kollégiumi tag udvarolt. De néhány ottani hallgatót, például Bodó Károlyt, Csányi Miklóst és másokat a kari eseményekről és az irodalmi vitákról közvetlenül is ismertem. Talán ők támogatták a felvételemet, az oktatók közül pedig Kovács Sándor Iván és Iliá Mihály pártfogolt. Szerintem ők javasolhattak. Engem mindenesetre kellemes meglepetésként ért a felvétel. Remélem, nem veszi senki szentségtörésnek, ha azt mondom, hogy számomra az anyagi, illetve szociális helyzetem megváltozása szempontjából volt a legnagyobb jelentősége. Nagyon nehezen éltünk akkor. Apám még a háborúban meghalt, anyám a néhány hold földjével kénytelen volt belépni a téészbe, két bátyámnak alig volt kereseti lehetősége. Két évig albérletben laktam.

Milyen volt az igazgató?

Grasselly Gyula bácsi időnként bejött és beszélgetett velünk. Ilyen alkalmakkor szó esett a Kollégium múltjáról, a háború előtti nevesebb Eötvös-kollégistákról és az 1956-os újjáalakulásról. Emlékszem, többször mesélt a háborús emlékeiről is. Nekem – és szerintem a bölcsészek többségének – viszonylag kevés kapcsolat volt vele, kevés emléket őrzök róla. A természettudományisokhoz bizonyára közelebb állt, minthogy ő geológus volt.

Hogy működött a közösség?

Ma is szívesen emlékszem néhány akkori kollégiumi társamra: Csányi Miklós, Fehér Imre, Rigó Béla, Szegfű Laci és mások. Jó baráti kapcsolat alakult ki közöttünk. Emlékszem, egy este Fehér Imre, aki egy évvel járt felettem, felpattant az ágyról, és elkezdett hangosan József Attilát olvasni. József Attilát persze korábban is ismertem, de ez az élmény meghatározó volt számomra. Mohos Sanyi az akkor feltörekvő, vagy újra publikációs lehetőséghez jutó költők, Váci Mihály, Garai Gábor és Juhász Ferenc verseire hívta fel hasonló módon a figyelmet. Nekem egyébként akkoriban Juhász Ferenc volt a kedvenc költőm a kortársak közül. Voltak fél éjszakába nyúló vitáink, beszélgetéseink: politikáról, filmekről, erkölcsről, egyetemi életről. Ezekben nagyon egymásra tudtak találni

a legkülönbözőbb szakos kollégiumi tagok. Én például nagyon jó emlékeket őrzök a matematikus Gyuris Laciról. Kicsit szurkálós, időnként gunyoros stílusa volt, de tudtuk, hogy mindent halálosan komolyan vesz. Igazán sajnálom, hogy, amint hallottam, később nem úgy alakult a sorsa, ahogy reméltük. A nagypolitikában is igyekeztünk tájékozódni. Ne feledjük, ez a Kádár-rendszer konszolidálódásának, az 1956 utáni lassú oldódásnak az időszaka volt. Olvastuk a napilapokat, leginkább a Népszabadságot és a Magyar Nemzet kulturális rovatát. Igyekeztük „betájolni” az akkori MSZMP-s vezetőket, hogy vonalassak, liberálisabbak vagy vaskalaposak. Számunkra, akik többségében vidékről, faluról kerültünk Szegedre, megragadó volt az a gazdagság, amit a város kulturális élete kínált: színház, kiállítások, zenei rendezvények, irodalmi estek, stb. Nem tagadom, nekem, mint leendő első generációs értelmiséginek, volt mit pótolnom. Jártunk például a Collegium Artium rendezvényeire, ahol Nagy István, a Szegedi Konzervatórium tanára szenzációs zenetörténeti előadásokat tartott. Vagy nagy élmény volt az egyetemi színpad, Paál István vezetésével. Rendszeresen látogattuk, még a próbákat is. Jutnak eszembe más emlékek is. Többször előfordult, hogy egyszer csak szólt valaki, hogy a vasútnál van valami alkalmi munka. Fogtuk magunkat hármannégyen, meg a nagy kollégiumból is néhányan és este hattól éjfélig vagy még tovább vagont rakodtunk. Ebben nem volt semmi dehonesztáló. Néha olyanok is jöttek, akik talán nem is voltak annyira rászorulva arra a pár forintra, de nekik is jobban esett a sör, ha saját keresményükből fizethettek. Ez is hozzá tartozott az akkori egyetemi élethez és az Eötvös Kollégium szelleméhez.

Milyen volt a kollégiumi elhelyezés?

Nem haladta meg az akkori kollégiumok átlagát. 1962-ben a Bolyai épületben az emeletes ágyakkal berendezett két nagy szoba eléggé barátságatlannak tűnt. De az ember ezzel együtt is boldog volt, hogy egyáltalán bekerült. Egy évet töltöttem ott. A Batthyány utcai épület, a maga kertjével, előterével sokkal hangulatosabb volt. Persze itt is hatan-nyolcan voltunk egy szobában. Viszont volt egy jól elkülönített tanulószoba és saját könyvtár. A felszereléshez tartozott néhány sporteszköz: súlyzó, expander, stb. A „lélek gazdagítása” mellett ki-ki szorgalma szerint ezeket is használhatta. Volt közöttünk, aki versenyszerűen sportolt, például Farkas István. Szülőfaluja után őt csak öregcsertői kemény Farkasként emlegettük. Mi többiek is le-lejártunk az Ady térre focizni vagy a Tiszára úszkálni. A Batthyány utcában nagy szabadságot élveztünk. Mindenkinek saját kulcsa volt, lényegében akkor jöttünk-mentünk, amikor kedvünk tartotta. Időnként a barát nők is bejöttek.

Hogy alakult egyéni életpályája, mennyiben segítette ezt a Kollégium?

Végzés után Békéscsabára kerültem, a Munkácsy Mihály Múzeumba. Történetész-muzeológusként dolgoztam tizenöt évig. Mellette 1970-től az igazgatóhelyettesi feladatokat is elláttam. Rengeteg kiállítást rendeztünk. Mindenbe beleártottam magam, de azért a megyében fellendülő helytörténetírásba is be tudtam kapcsolódni. 1980-ban feleségemmel együtt gondoltunk egy nagyot, és Budapesten

próbáltunk szakmai ambícióinknak megfelelő állást találni. Mindkettőnknek sikerült. Én az Új Magyar Központi Levéltárba kerültem. Az intézmény feladata az Országgyűlés, a minisztériumok, az országos hatáskörű bíróságok és ügyészségek, illetve egyéb intézmények 1945 után keletkezett iratanyagának gyűjtése és feldolgozása volt, továbbá az ehhez kapcsolódó tudományos munka végzése. Itt újra végigjártam a ranglétrát. Voltam osztályvezető, főigazgató-helyettes, majd három és fél évig megbízott főigazgatóként vezettem az intézményt, míg 1992-ben össze nem vonták az Országos Levéltárral. Itt főosztályvezetőként fejeztem be pályafutásomat. A levéltári munkám részeként több könyvet szerkesztettem, illetve részben írtam. Részt vettem a Magyar Állam Szervei című lexikon szerkesztésében és az 1945–1947 között keletkezett minisztertanácsi jegyzőkönyvek kiadásában. De ezeknél is fontosabbnak tartom az elmúlt korszak levéltári anyagának megőrzése, rendezése, kutathatóvá tétele terén kifejtett munkámat. Vallom ugyanis, hogy egy jó levéltáros sokkal többet használ a történettudomány ügyének, mint az a kutató, aki fiatalon bekerül egy akadémiai intézetbe, ott eltölt egy életet, és jobb esetben megír egy-két könyvet. Jelenleg, nyugdíjasként, másokkal együtt az 1945 után keletkezett minisztertanácsi jegyzőkönyvek digitalizálásán és az interneten való hozzáférhetővé tételén dolgozom.

Kétségtelen, hogy valamennyiünk további életére kihatott a Kollégium szeleme, légköre. Csupa olyan fiatal volt ott együtt, akiben volt igyekezet, volt spiritusz, aki többet akart, mint egy átlagos középiskolai tanári diploma.

*Az interjút Varga-Orvos Zoltán készítette 2010-ben Budapesten
Szerkesztette: Nagyillés János*